

πορούμε να τη χωρίσουμε σε πέντε περιόδους: **α)** από το 33 – 325 μ.Χ., δηλ. τή ρωμαϊκή εποχή.
β) από το 325 – 1346 μ. Χ. δηλ. τή βυζαντινή εποχή.
γ) από το 1346 – 1566 μ.Χ. δηλ. τήν εποχή τής Φραγκοκρατίας (Γενουατοκρατίας).
δ) από το 1566 – 1912 μ. Χ., δηλ. τήν εποχή τής Τουρκοκρατίας και
ε) από το 1912 μέχρι σήμερα.

Οι Άπαρχές (33 – 325 μ. Χ) - Έξάπλωση του Χριστιανισμού.

Η διάδοση και έξάπλωση του Χριστιανισμού στη Χίο καλύπτεται από ιστορικό σκότος μέχρι το 250 μ. Χ. πού έχουμε τα πρώτα ασφαλή στοιχεία με το *Μαρτύριον* του Αγίου Ισιδώρου και τής Αγίας Μυρόπης. Ο Άγιος Ισιδωρος από τήν Αλεξάνδρεια τής Αιγύπτου, φτάνοντας στη Χίο, προσπαθεί να επικοινωνήσει με τήν τοπική χριστιανική κοινότητα, τής οποίας προϊστάται ο Πρεσβύτερος ή Επίσκοπος Φιλέρημος ή Φιλαρόνιος. Από το Μαρτυρολόγιο τουτο συμπεραίνουμε πώς η νέα πίστη διαδόθηκε στη Χίο πολύ νωρίς, χωρίς όμως να έχουμε περισσότερες και ασφαλέστερες πληροφορίες. Δύο ακόμη τεκμήρια κάπως μās διαφωτίζουν. Τό ένα είναι τό *μαρτύριον* τών τριών Χίων Παρθενομαρτύρων, τής εποχής τών διωγμών, οι οποίες τιμώνται στις 9 Ιουνίου και αναφέρονται στο Αγιολόγιο χωρίς ονόματα, χρονολογία και Συναξάρι. Αν υποθέσουμε πώς τό μαρτύριό τους συνέβη πρό του Αγίου Ισιδώρου, τότε μπορούμε να εικάσουμε ότι έχουμε, κατά τις αρχές τουλάχιστον του τρίτου αιώνα, χριστιανική κοινότητα στη Χίο, κατά τό μάλλον ή ήττον ανθηρή. Τό άλλο είναι η ύπαρξη Ναού και Βαπτιστηρίου στον Εμπορειό, τό οποίο χρονολογείται από τήν πρωτοχριστιανική εποχή (6^{ος} αιώνας περίπου) και φανερώνει με βεβαιότητα τήν παρουσία τής οργανωμένης Χιακής Εκκλησίας.

Όργάνωση τής Εκκλησίας τής Χίου. (Περίοδος 325 – 1346 μ. Χ.)

Ως ἀφετηρία τῆς β' περιόδου τῆς Εκκλησίας τῆς Χίου θεωροῦμε τὸ ἔτος 325 μ. Χ. γιὰ δύο βασικούς λόγους: α) Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καθόρισε τίς περιοχές πού ἀποτελοῦσαν Ἐπισκοπές στήν Ελλάδα καί στά νησιά καί κατά πᾶσα πιθανότητα ὠρίσε καί τή Χίο ὡς Ἐπισκοπή μέ δικό της Ἐπίσκοπο καί β) κατά τὸ 325 μ. Χ. παρίσταται, κατά μία μαρτυρία, Ἐπίσκοπος Χίου, ὁ ὁποῖος φέρει τὸ ὄνομα Δωρόθεος, στήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Νικαίας, γεγονός πού σημαίνει ὅτι ἡ Χιακή Εκκλησία εἶναι διοικητικά ὀργανωμένη, ἄν καί «*ὑπὸ τὸν Ρόδου*» Ἐπίσκοπο στή ἀρχή. Ἐκτοτε, συναντοῦμε Ἐπισκόπους Χίου νά συμμετάσχουν καί σέ ἄλλες Οἰκουμενικές Συνόδους, ὅπως:

Στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ. Χ.) ὁ Χίου Ἐντρέχιος ἢ Εὐτρόχιος καί ἄργότερα ὁ Χίου Παράλιος.

Στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ. Χ.) ὁ Χίου Τρύφων, διαπρεπῆς ἱεράρχης.

Στήν ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδο (680 μ. Χ.) ὁ Χίου Γεώργιος, καί

Στήν Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδο (787 μ. Χ.) ὁ Χίου Θεόφιλος ἢ Θεοφύλακτος.

Περίοδος 1346 – 1566 μ.Χ. (Εποχή τῆς Φραγκοκρατίας).

Το 1261, μέ τή συνθήκη τοῦ Νυμφαίου, παραχωρήθηκε στούς Γενουάτες τὸ δικαίωμα ἱδρύσεως ἐμπορικοῦ σταθμοῦ. Στά 1346 ἔληξε οὐσιαστικά ἡ βυζαντινὴ περίοδος καί ἄρχισε ἡ Γενουατοκρατία ὑπὸ τοὺς ἀρχόντες Ἰουστινιάνι καί Μαόνα (Ἐμπορική Ἐταιρεία Γενουατῶν ἐυγενῶν, ἡ ὁποία ἐκμεταλλεῖτο τὸ νησί). Ἡ περίοδος αὐτὴ τῆς χιακῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας εἶναι ἡ χειρότερη. Ἀμέσως μετὰ τὴν κατάληψη τῆς Χίου καί τὸν θάνατο τοῦ ὑπάρχοντος Μητροπολίτου, ἡ Μαόνα, ὅπως προαναφέραμε, δέν δέχθηκε ἄλλον στή θέση του, παρά τὸ γεγονός ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐξακολουθοῦσε νά χειροτονεῖ,

ἀνελλιπῶς, Μητροπολίτες Χίου καί νά διαμρτύρεται ἔντονότατα.

Τότε καθιερώθηκε ἀπό τοὺς Φράγκους ὁ θεσμός τοῦ «*Δικαίου*», δηλ. ἐνός Πρεσβυτέρου, διορισμένου ἀπό τὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος διοικοῦσε τὴν Εκκλησία τῆς Χίου. Ὅπου χρειαζόταν Ἐπίσκοπος ἐκεῖ «*ἐξυπηρετοῦσε*» τὴν ἀνάγκη ὁ Λατῖνος Ἐπίσκοπος τοῦ νησιοῦ.

Ἡ Χίος, πολιτικά καί θρησκευτικά, υπέφερε τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς Λατίνους. Ἐκλείσαν ὀρθοδόξους ναοὺς, ἄρπαξαν ἄλλους καί τοὺς μετέτρεψαν σέ Ρωμαιοκαθολικοὺς, ἀπαγόρευσαν ὀρισμένες ἐκκλησιαστικὲς τελετές, ἐπέβαλαν κατὰ καιροὺς ἀπολογισμό τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου τῶν Ὀρθοδόξων στὸ Ρωμαιοκαθολικὸ Ἐπίσκοπο, μετέτρεψαν Μοναστήρια σέ Ρωμαιοκαθολικά καί ἐπιδόθηκαν, γενικά, σέ ἓνα ἀνηλεῆ διωγμὸ τοῦ Ὀρθοδόξου Κλήρου καί προπαγάνδα στὸν Ὀρθόδοξο λαό.

Περίοδος 1566 – 1912 μ. Χ. (Εποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας)

Στις 17 Ἀπριλίου τοῦ 1566 ὁ τουρκικὸς στόλος ἤλθε στὴ Χίο καί τὴν κατέλαβε. Σύμφωνα μὲ τὸ μουσουλμανικὸ νόμο δόθηκαν ὀρισμένα προνόμια πού ἀφοροῦσαν τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία τῶν κατοίκων. Σέ ἐλάχιστο χρόνο, τὸ 1567, ἐκδίδεται ὁ πρῶτος Ἀκτιναμές τοῦ Σουλτάνου Σελίμ του Β', ὁ ὁποῖος καταργεῖ τὴν προνομιακὴ κατάσταση τῆς Χίου. Ἀργότερα ἐπέτρεψαν τὴν ἐγκατάσταση τοῦ ὀρθοδόξου Μητροπολίτη Γαβριὴλ Καλλικατζαροῦ, ὁ ὁποῖος ἤλθε στὴ Χίο καί ἀνέλαβε τὰ ποιμαντικά του καθήκοντα. Τότε δημιουργήθηκε καί ἡ Ἐξαρχία Πυργίου καί Βολισσοῦ, ἀποσπασμένη ἀπὸ τὴ Μητρόπολη Χίου καί ὑπαγομένη ἀπ' ἐυθείας στὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, καθὼς καί τὰ Σταυροπηγιακὰ Μοναστήρια Νέα Μονή, Μονὴ Μουνδῶν κ.ά. Τὰ σπουδαιότερα προνομιακὰ σουλτανικά Φιρμάνια, πού ἐκδόθηκαν κατὰ τὴ ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἦσαν, κατὰ χρονικὴ σειρά, τοῦ Μουράτ τοῦ Γ', τοῦ Ἰμπραήμ, τοῦ Μαχμούτ τοῦ Α', τοῦ Ὄσμάν τοῦ Γ', τοῦ Μαχμούτ τοῦ Β' κ.ά. Βέβαια ὑπῆρχαν πολλές περιπτώσεις κατὰ τίς ὁποῖες οἱ Τούρκοι εὑρίσκαν εὐκαιρία νά καταργοῦν τὰ προνόμια αὐτὰ καί νά ἐξαναγκάζουν πολλοὺς Χριστιανοὺς σέ ἐξισλαμισμό ἢ νά χορταίνουν τὴν ἀπληστία τους μὲ τὴν καταβολὴ πολλῶν λύτρων. Τὸ Πατριαρχεῖο προσπάθησε κατὰ καιροὺς νά υπερασπίσει τὰ συμφέροντα τῆς Χιακῆς Εκκλησίας. Μὲ πατριαρχικά Σιγίλλια κατοχύρωσε τὰ προνόμια τῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων, ἔδωσε λύση σέ δύσκολα γιὰ τὴν Εκκλησία τῆς Χίου προβλήματα, στήριξε τὸ ὀρθόδοξο πλήρωμα ἀπὸ τίς ἐτερόδοξες προπαγάνδες καί βοήθησε τὴν παιδεία τῆς Χίου, ἰδιαίτερα ὅταν στὸ πηδάλιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ἐθρόνου βρισκόταν Χίοι Πατριάρχες, ὅπως ὁ Ἰωακείμ Β' ὁ Κοκκῶδης, ὁ Ἰωακείμ Δ' ὁ Κρουσουλούδης καί Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Βαλλιιάδης.

Κατά την περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας οἱ ἑτερόδοξοι Χριστιανοί, Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Προτεστάντες, ἐπιδόθηκαν σὲ ἔντονο προσηλυτισμὸ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἐκμεταλλεούμενοι τὴν υποδούλωση τῶν Ἑλλήνων στὸν ἀλλόθρησκο Τοῦρκο κατακτητὴ προσπάθησαν νὰ παρασύρουν, ὁ καθένας γιὰ λογαριασμὸ του, τὴν ἐλληνικὴ Ὀρθοδοξία. Τὰ προσχῆματα - ἀληθοφανῆ καὶ παραπλανητικὰ - ἦσαν:

α) Τὸ ὁμόδοξον (ἡ χριστιανικὴ θρησκεία) ἔναντι τοῦ Ἰσλαμισμοῦ τῶν κατακτητῶν καὶ

β) Ἡ υπόσχεσις τυχόν πολιτικῆς βοήθειας ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Δύσεως γιὰ τὴν ἐθνικὴ ἀποκατάσταση.

Στὴ Χίο, κατὰ τὴν περίοδο αὐτή, **ἔχουμε τὴν παρουσία πολλῶν Νεομαρτύρων ἀλλὰ καὶ Ὀσίων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν** – Χίων

καὶ μὴ – οἱ ὁποῖοι μαρτύρησαν κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθῆκες. Μερικοὶ, ἐπίσης, Χῖοι μαρτύρησαν σὲ ἄλλα μέρη καὶ ἄλλοι πάλι πέρασαν ἀπὸ τὸ νησί μας γιὰ νὰ ἐνισχυθοῦν στὸ μαρτύριο ἀπὸ τοὺς ἐδῶ σπουδαίους πνευματικούς,

τὸν

Ἅγιο Μακάριο τὸν Νοταῖ,

Ἀρχιεπίσκοπο Κορίνθου,

τὸν Ἅγιον Νικηφόρο

κ.ά. Ἐνδεικτικὰ καὶ μόνον ἀναφέρουμε τοὺς Χίους Νεομάρτυρες

Γεώργιο

(ἀπὸ τὸ Πιτυός),

Δημήτριο

(ἀπὸ τὴ Χίο) καὶ

Νικόλαο

(ἀπὸ τὴν Καρυές Χίου. Ἀπὸ τοὺς μὴ Χίους ἀναφέρουμε τοὺς Νεομάρτυρες

Θεόφιλο

τὸν Ζακύνθιο,

Νικήτα

ἀπὸ τὴ Νίσυρο,

Μανουὴλ

ἀπὸ τὰ Σφακιά,

Ὀνούφριο

τὸν Ὀσιομάρτυρα,

Σταμάτιο, Ἰωάννη καὶ Νικόλαο ἀ

πὸ τὴν Σπέτσες κ.ά.

Ίωακείμ

στή Μητρόπολη Χίου.

Οι τελευταίοι Μητροπολίτες Χίου μετά τον Ίωακείμ ἦσαν ὁ Παντελεήμων (Φωστίνης), ὁ Παῦλος (Πολυμερόπουλος), ὁ Χρυσόστομος Γιαλούρης), ὁ Νικηφόρος (Τζιφόπουλος) και ο Διονύσιος (Μπαϊρακτάρης).

□□□□□□□□□□ Σήμερα ἡ Ἱερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν ποιμαίνεται ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν , Υπερτίμον καὶ Ἐξαρχον πάσης Ἰωνίας **Μάρκον (Βασιλάκη)**, ὁ ὁποῖος χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Χίου τὴν 8^η Οκτωβρίου 2011 καὶ ἐνθρονίστηκε τὴν 10^η Νοεμβρίου 2011. □

*

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ

325.....Δωρόθεος

431.....Ευτρόχιος ἢ Εντρέχιος

431.....Παράλιος

434.....Θεοσέβιος

448 – 451.....Τρύφων

680.....Γεώργιος

783 – 787.....Θεόφιλος

Θ' ή Ι' αιών..... Κωνσταντίνος

Ι' ή ΙΑ' » Νικόλαος

1256.....Μητροπολίτης Σμύρνης (προσάρτησις)

1315 – 1320.....Χηρεία

1326.....Ο Σμύρνης Ξενοφών (προεδρικῶς)

1346.....Κωνσταντίνος

1347.....Ο Φιλαδελφείας Μακάριος (προεδρικῶς)

1365.....Νεόφυτος

1365 – 1565.....Η Μητρόπολις διοικείται υπό «*Δικαίων*», ως ἄκολούθως:

1365.....Ἱερομόναχος Λάζαρος

1380 -1381.....Ίω. Δαλασσηνός

1387.....Ιερομόναχος Ιερεμίας

1394.....Θεόδωρος Κορέσης

1452 – 1453Ο Μ. Χαρτοφύλαξ καί Πρωτοστάτης τῆς Χίου Νικόλαος

□

Ἀρχιεπίσκοποι ἢ Μητροπολίτες

1571.....Ο Ρόδου ὡς Ἐξάρχος

1571 – 1575.....Γαβριήλ Καλλικάτζαρος

1575 – 1578.....Ο Πατριάρχης Μητροφάνης

1578 – 1585.....Ἰππόλυτος ὁ Κρής

1585 – 1593.....Μητροφάνης ὁ Λύβιστος

1593 – 1600.....Συμεών ο΄ Χίος

1600 – 1612.....ΗΣαΐας

1612 – 1618.....Νεόφυτος

1618 – 1634.....΄Ιγνάτιος

1634 -Ματθαΐος

1634 (;).....Παΐσιος

1634 – 1639Κύριλλος΄ Αμύγδαλος, Χίος

1639 – 1641.....Παρθένιος

1641 – 1655.....Ιερεμίας

1655 –1656.....Γαβριήλ

1656 – 1657.....Νεόφυτος, Χίος

1657 – 1658.....Γεράσιμος

1658 – 1659.....Κύριλλος

1659 – 1662.....Θεοφάνης

1662 – 1672.....Ίγνάτιος Νεοχώρης, Χίος

1672 – 1674.....Νεόφυτος

1674 – 1676.....πρ. Πατριάρχης Γεράσιμος

1676 – 1683.....Γρηγόριος Βεστάρχης, Χίος

1683 – 1700.....πρ. Πατριάρχης Ιάκωβος, Χίος

1700 – 1714.....Γεννάδιος ο' Λέριος

1714 – 1717.....Γεράσιμος ο' Λέριος

1717 – 1741.....Δανιήλ ο' Κρής

1741 – 1762.....Διονύσιος ο' Σαρμουρκάσης

1762 – 1763.....'Αγάπιος

1763.....Διονύσιος (β' (;)ποιμαντορία)

1763 – 1765Νικηφόρος Μάνος

1765 – 1767.....'Ανατόλιος

1767 – 1775.....Βενέδικτος

1775 – 1787Σεραφείν Ροΐδης, Χίος

1787 – 1788.....'Ανθιμος

1788 – (;).....Γαβριήλ Κατζώνης ή Κοτσόνης

(;)- 1798.....Μητροφάνης

1798 – 1816.....Διονύσιος

1816 – 1817.....Παρθένιος

1817 – 1822.....Πλάτων Φραγκιάδης (Εθνομάρτυς), Χίος

1822 – 1825.....Χηρεία

1825 – 1828.....Δανιήλ Κοντούδης, Χίος

1828 – 1829.....Χηρεία

1829 – 1837.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης, Χίος

1837 – 1839.....Κοσμᾶς

1839 – 1855.....Σωφρόνιος

1855 – 1856.....Γρηγόριος Κωνσταντινίδης(β' ποιμαντορία 19 ημερών)

1856 – 1860.....Νεόφυτος Δρυμάδης

1860 – 1877.....Γρηγόριος Βυζάντιος

1877 – 1881.....'Αμβρόσιος Κωνσταντινίδης

1881 – 1887.....'Αμβρόσιος Χρησιτίδης

1887 – 1909.....Κωνσταντίνος Δεληγιάννης, Χίος

1909 – 1931.....Ιερόνυμος Γοργίας, Χίος

1931 – 1933.....Πολύκαρπος Βαρβάκης

1933 – 1946.....Ιωακείμ Στρομπής, Χίος

1946 – 1962.....Παντελεήμων Φωστίνης

1962 – 1965.....Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1965 – 1966.....Παῦλος Πολυμερόπουλος

1966 – 1967..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1967 – 1978.....Χρυσόστομος Γιαλούρης

1978 – 1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979.....Νικηφόρος Τζιφόπουλος

1979..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μυτιλήνης Ιάκωβος Β΄

1979 - 2011.....Διονύσιος Μπαϊρακτάρης

2011..... Χηρεία. Τοποτηρητής ο Μηθύμνης Χρυσόστομος

2011 - σήμερα Μάρκος Βασιλάκης, Χίος